

## LES FAMÍLIES LINGÜÍSTICAMENT MIXTES A CATALUNYA: COEXISTÈNCIA I CONFLICTE

Paul O'DONNELL

La situació del català i del castellà a Catalunya és de competència i conflicte més que no pas de coexistència pacífica. Encara que una persona que resideix a Catalunya pugui entendre i parlar ambdós idiomes, l'un o l'altre és l'idioma *dominant o habitual* de l'individu.<sup>1</sup> Un augment estadístic de les posicions d'un dels idiomes com a mitjà habitual de comunicació pot constituir un perill real o aparent per a l'altre idioma. El lloc en què s'acusen més les pressions per parlar un idioma o l'altre és la llar sociolingüísticament «mixta», en què un dels pares prové d'un ambient familiar catalanoparlant, i l'altre es va criar en un ambient castellanoparlant.<sup>2</sup>

Als anys 90, el català es beneficia tant del suport institucional com del seu propi prestigi formal, de llengua parlada en una de les zones més pròsperes de la península.<sup>3</sup> Tal com va escriure Woolard (1988, 12), «des noves polítiques de suport al català han anat acompanyades d'un manteniment «àdhuc d'una millora— de l'alt nivell de prestigi de l'idioma. Les polítiques institucionals formals sobre la llengua que coincideixen amb el prestigi econòmic —més que no pas el perjudiquen— de fet poden augmentar encara més el prestigi de l'idioma...». Malgrat el pronòstic favorable que aquesta situació atorga al català, les barreres etnolingüístiques entre el grup catalanoparlant i el castellanoparlant sovint romanen impermeables, i redueixen, doncs, les possibilitats de transvasament al grup catalanoparlant. Woolard (1988, 12) va trobar que «els grups etnolingüístics a Catalunya encara tenen preferència pels respectius idiomes, i aquesta preferència sembla que és més forta en els catalanoparlants». Pel que fa a aquesta polaritat lingüística, els fills dels matrimonis lingüísticament «mixtos», constitueixen una mostra lingüística molt important, i potser són el millor indicador de l'estat actual d'ambdues llengües.

Els meus projectes de camp anteriors (O'Donnell, 1986 i 1988) em van convèncer de la importància de les lleialtats lingüístiques de les persones mostra que viuen en aquesta «frontera» lingüística. A més, els criteris etnolingüístics i geogràfics emprats per estu-

1. Vallverdú (1988) utilitza el concepte de *primera llengua*, que és la llengua habitual del parlant. Les meves anàlisis en aquest estudi de família mixta es basen en la idea de *la llengua majoritària a la llar*, i la llengua *habitual* fora de la llar. La principal llengua de la llar es determina a base d'una aritmètica senzilla: si els fills parlen amb la seva mare en català i amb el pare en castellà, la llengua majoritària es determina esbrinant quina llengua domina entre els fills (o entre els pares). Ni Vallverdú (1988) ni jo mateix no donem gaire importància al concepte de llengua materna.

2. En aquest article, he intentat de separar els conceptes de castellà (idioma parlat, en diverses modalitats, per la gent d'Espanya), la llengua catalana i els conceptes de *catalans* i *castellans*, ja que els termes etnolingüístics o racials sovint emmenen a un grau considerable de confusió. Els immigrants a Catalunya han vingut aquests darrers anys de quatre grans zones de l'Estat: Andalusia, Extremadura, Castella la Nova i Múrcia. Ara bé, tal com diu Strubell (1990, 15), «en termes populars, deixant de banda el lloc de naixement o d'origen cultural, hom es refereix als qui tenen el castellà com a primer llenguatge amb el terme *els castellans*...». En aquest estudi, he evitat, en general, la definició de les paraules *català* i *castellà* com a termes etnolingüístics. En lloc d'això, defineixo les famílies amb criteris lingüístics: catalanopredominant o castellanopredominant; dins de cada categoria, els membres d'una família poden ser, a més, lingüísticament *mixtos* o *no mixtos*.

3. Tamames (1973, 194) considera la província de Barcelona com el segon centre industrial més important de l'Estat espanyol. Aquesta qualificació situaria Barcelona com una de les tres àrees tradicionalment «riques» de l'Estat: Madrid, Barcelona i el País Basc.

diosos com ara Strubell (1981) i Bastardas (1985) per definir la família «mixta»,<sup>4</sup> no coincidien amb les finalitats del meu estudi. Strubell (1981, 151), en aportar les seves dades sobre els matrimonis mixtos celebrats a Barcelona, demostra que el nombre de matrimonis mixtos va augmentar del 25 % l'any 1950 al 34,6 % l'any 1973. Ara bé, Strubell i Bastardas (1985) van emprar els següents criteris per determinar l'*estatus mixt*: si un membre de la parella havia nascut a Catalunya, i l'altre en un territori de l'Estat espanyol que no era català, el matrimoni que en resultava era un matrimoni mixt (vegeu el núm. 2). Malgrat les nostres diferències en la definició dels «matrimonis mixtos», els dos estudiosos que acabem d'esmentar coincideixen amb mi en l'asseveració que aquest grup de població tindrà un paper molt important en el futur de la llengua catalana.

Les meves recerques per a estudis anteriors i el meu treball de camp de l'any 1989 a Mataró (comarca del Maresme) van ser un intent d'obtenir respostes de membres de famílies mixtes sobre aquests temes: competència lingüística, elecció d'idioma, canvis de codi i actituds envers la llengua.<sup>5</sup> Vaig estudiar aquestes àrees:

1) *Relacions de paper i dominis del comportament lingüístic*. ¿Quin idioma elegeixen els entrevistats per parlar amb un interlocutor específic? I, ¿per què? Un cop que les relacions socials s'han desenvolupat en un idioma, ¿quin grau de dificultat es troba per canviar d'idioma en aquestes relacions?

2) *Preferències i prejudicis lingüístics*. En tots els meus treballs de camp, les preguntes sobre la selecció i el rebuig d'idioma han mirat de provocar comentaris sobre la superioritat, la inferioritat, la conveniència i la pràctica lingüístiques. L'estudi de Mataró (1989) no va ser cap excepció. Els comentaris sobre l'ús lingüístic sovint menaven a comentaris sobre les preferències dels entrevistats per un grup etnolingüístic o per l'altre.<sup>6</sup>

3) *L'estat de la llengua*. ¿Què ens diuen les respostes dels entrevistats sobre el progrés (o el retrocés) actual del català? Sobre el futur del català, ¿què ens indiquen la competència i l'elecció lingüístiques d'aquests joves entrevistats?

4. Tant Strubell (1981) com Bastardas (1985) empenen criteris *etnolingüístics* o geogràfics per definir les famílies mixtes: si un membre de la parella ha nascut a Catalunya i l'altre ha nascut fora però dins l'Estat, la parella constitueix un *matrimoni mixt*. A efectes del meu estudi, però, només classifico les famílies com *lingüísticament mixtes* quan un membre de la parella és d'una família catalanopredominant i que l'altre prové d'una llar castellanopredominant.

5. La mostra de Mataró tenia aquestes característiques:

Nombre d'entrevistats:	51	mostra primària
	11	mostra secundària
Edat mitjana de la mostra:	20 anys	(mostra primària)
Predomini lingüístic:	22 %	castellà
(Mostra primària)	78 %	català
Llengua de l'entrevista	5	castellà
	46	català

Els entrevistats secundaris eren membres de llars mixtes que no coincidien amb els criteris demogràfics del meu estudi: alguns vivien fora de Mataró i altres eren pares dels nens mixtos que entrevistava. Aquests individus donaven altres perspectives sobre les dues llengües i els dos restants grups etnolingüístics.

6. Woolard (1986,63) va identificar nombrosos estereotips molt repetits sobre els catalans i els castellans. Els catalans són «ambiciosos, intel·ligents, sensibles i treballadors», però també «freds, tancats, poc amistosos, no gaire generosos i garrepes». Alhora, les caracteritzacions populars que cita Woolard parlen bé de «la naturalesa expansiva, la immediata obertura ... bon humor ... i generositat» dels castellans, però en critiquen la «poca seriositat, la jactància, la poca finor i ... la ganduleria».

Els meus entrevistats de Mataró van emprar termes semblants per descriure els grups: parlaven dels castellans com si fossin una gent que era «massa mandrosa per aprendre la nostra llengua» o dels catalans com a gent «pessetera», i que «obligarien tothom a parlar el català». Alguns dels entrevistats nats a Catalunya empraven un terme despectiu per referir-se als *castellans*: «xarnego». La definició exacta del mot *xarnego* variava segons l'entrevistat, des de «gent, com nosaltres, d'un origen mixt» a «un immigrant (castellanoparlant) que realment sembla un immigrant» («és de fora i es nota»).

## LA MOSTRA

Les projeccions inicials, basades en els treballs de Strubell (1981) i Bastardas (1985), indicaven que Mataró, amb una població de més de 100.000 persones,<sup>7</sup> havia de tenir milers de matrimonis mixtos. Per tant, per al meu estudi podria haver recorregut als recursos dels meus excel·lents contactes a Mataró<sup>8</sup> per entrevistar una mostra aleatòria de tota la població mixta. En comptes d'això, vaig trobar que els criteris estrictament lingüístics del meu estudi eliminaven molts dels qui Strubell (1981) i Bastardas (1985) haurien comptat com a membres de famílies mixtes. Només vaig entrevistar cinquanta-un fills de matrimonis mixtos, d'unes edats que oscil·laven entre vuit anys i cinquanta-cinc, i tretze entrevistats més que no coincidien plenament amb els meus criteris de selecció (vegeu la nota 5). D'ara endavant, em referiré als cinquanta-un fills de matrimoni mixt com a *entrevistats primaris*, i als altres com a *entrevistats secundaris*. Les entrevistes són el fruit de vuit setmanes de treball (o intents de treball) a Mataró, amb contactes establerts set dies la setmana. A la nota 5, hi ha un resum esquemàtic de les mostres i l'anàlisi de les dades apareix en la conclusió.

## LA CIUTAT

El perill demogràfic de Mataró no és representatiu de tot Catalunya. Segons l'estudi CIDC (1986),<sup>9</sup> només el 58,1 % dels mataronins saben parlar català, davant el 64 % del total d'habitants de Catalunya. Moltes altres ciutats tenen barreges lingüístiques que s'apropen més a la mitjana catalana que no pas Mataró. Ara bé, hi ha quatre factors que fan que Mataró sigui una ciutat atractiva per a la recerca dels matrimonis mixtos.

1) *Situació*. Mataró forma part de l'àrea metropolitana de Barcelona, on viuen aproximadament la meitat dels sis milions de catalans.<sup>10</sup>

2) *Economia*. Encara que sigui a menys de trenta quilòmetres de Barcelona i que sigui situat a la riba de la Mar Mediterrània, Mataró no és ni un centre turístic d'estiu ni un lloc de turisme de cap de setmana per als residents barcelonins. Segons l'Ajuntament de Mataró (1987, 64-65), en l'economia de la ciutat predominen la indústria i la construcció. Això explica que Mataró tingui una estabilitat poblacional més acusada i que no l'afectin les entrades i sortides en massa de no-residents que han de suportar, durant l'estiu, altres ciutats costaneres.

7. La població de Mataró, segons l'Ajuntament, és de 100.817 habitants (1988,3).

8. Els contactes que vaig establir a Mataró van comprendre una gamma bastant àmplia de grups socio-econòmics, polítics, lingüístics i d'edat. Des de l'alcalde de Mataró, Manuel Mas i Estela, fins als empleats de petites botigues del carrer més gran de Mataró, dotzenes de persones em van ajudar a localitzar els meus entrevistats i a programar cites. Em van ser especialment útils Josep Fradera (regidor de cultura), Miquel Ponce (regidor), Paloma Muñoz (oficina d'informació municipal), Xavier Febrer (oficina d'informació informàtica, Ajuntament), Pilarín Esparalba López (departament de lleure municipal), Marisol Sanz (Televisió de Mataró), Remei Ros (oficina de premsa de l'Ajuntament) i Imma Ros (Oficina Municipal de Turisme). Per trobar famílies mixtes, també em van ajudar mestres d'escola primària, directors de centres d'adults, estudiants d'instituts, empleats d'hospitals i executius de la corporació. Vull expressar aquí el meu agraïment a aquestes persones, i encara a les dotzenes de mataronins que no he esmentat. A Arenys de Mar, Oriol Ferran, Isabel Roig i Neus Ribes, em van ajudar a formular el qüestionari i l'Helena Badia em va facilitar serveis d'oficina.

Aquesta recerca ha pogut comptar amb el suport d'una beca i d'una borsa d'estudis de l'Escola Rackham d'Estudis Graduats, Universitat de Michigan.

9. Els estudis CIDC (1986 i d'altres) proporcionen una llista de gent que *entèn, parla, llegeix i escriu* el català (i que *no ho fa*), però no demanen si l'entrevistat empra (o no) el català *habitualment* (és a dir, com a idioma *principal* d'ús diari).

10. Segons el CIDC (1986), la població de Catalunya és de 5.956.414 habitants. En converses i escrits se sol dir que el nombre d'habitants és de *sis milions*.

3) *Geografia interna*. La ciutat té dotze barris, que varien considerablement pel que fa a la proporció de catalans de naixement i residents de procedència no catalana (nous catalans). Una passejada pels carrers estrets del barri cèntric de Mataró recorda el centre d'un poble català petit; per contra, el barri de Cerdanyola més aviat sembla un nucli dels afores de Sevilla o Múrcia, ciutats del sud de l'Estat. Ara bé, des de l'artèria principal de la ciutat hom pot anar en vuit minuts a qualsevol barri dels dotze que hi ha a la ciutat. A més, la majoria de les persones que vaig entrevistar manifestaren indicar que, quan passejaven, passaven pel centre o baixaven la riera (el carrer més important). Per tant, el disseny urbà de Mataró afavoreix, per ell mateix, el contacte entre els grups etnolingüístics, encara que visquin en barris diferents.

4) *Integració lingüística*. Entre les grans ciutats de l'àrea metropolitana de Barcelona, només Mataró i Barcelona mostren proves d'un procés d'*integració lingüística global*. És a dir, en aquestes dues ciutats hi ha més persones que manifesten la seva capacitat per parlar català que residents nascuts a Catalunya. En el cas de Mataró, només el 57,4 % dels habitants va néixer a Catalunya, mentre que el 58,1 % sap parlar el català.

Els quatre factors precedents indiquen que Mataró era un emplaçament idoni per a la integració lingüística i el matrimoni mixt, i la seva mida suggeria que podria donar un nombre relativament elevat de matrimonis mixtos.

#### L'ENTREVISTA

(vegeu l'Apèndix per al qüestionari)

Vaig utilitzar dades d'estudis anteriors (descrits per O'Donnell, 1986, 1988), a les quals vaig afegir preguntes, en l'entrevista estàndard, per cercar informació sobre la demografia, els usos lingüístics, la interacció familiar i les opinions lingüístiques dels entrevistats. Mentre jo mateix formulava la pregunta (o les manllevava dels estudis anteriors), la composició de les frases d'una determinada pregunta reflectia el treball de diversos traductors i correccions fetes sobre el terreny a Catalunya.<sup>11</sup> Aparentment, algunes preguntes podria ser que haguessin provocat respostes llargues i ambigües, per bé que, de fet, normalment eren contestades amb respostes senzilles.

La pregunta «¿Quina llengua parla amb més facilitat...?» (pregunta 1) podria comportar llargues discussions sobre les facultats que els entrevistats tenien en una llengua però que els mancaven en l'altra. Ara bé, mentre que alguns entrevistats asseguraven que parlaven tots dos idiomes amb la mateixa facilitat, una pregunta supletòria va provocar que el 84 % afirmés que sabia un idioma més bé que l'altre, mentre que només el 16 % insistia que sabia tots dos igual de bé. Les respostes a la segona pregunta (sobre la llengua familiar quan ell/ella era jove) també van ser fàcils de computar; en cada cas vaig poder determinar quina llengua era *dominant* a casa a base de calcular quina llengua empraven la major part del temps els membres de la família per comunicar-se. S'emprava una sola llengua com a mitjà predominant de comunicació per a la *majoria* d'intercanvis verbals. Mai no es va trobar una divisió lingüística igualitària a la família.

Les preguntes d'opinió cobrien tota la gamma entre les que reflectien aspectes més «polèmics» per als entrevistats (pregunta 20: «¿En general, quin idioma preferiu?») fins

11. El *grup central* d'aquest estudi va consistir en quatre joves catalans que em van ajudar a redactar les paraules i a reformular el qüestionari. Alguns membres d'aquest grup havien treballat amb els meus estudis dels anys 1985 i 1986, i ja coneixien els problemes per tal de mantenir els estímuls uniformes i fer preguntes «neutrals». Un treball de Schuman i Presser (1981) proporciona un estudi acurat dels problemes que comporten amb les paraules i els efectes dels contextos en les preguntes. Aquests problemes són especialment greus en una entrevista que empra qüestionaris en dos idiomes.

a les que comportaven reaccions menys compromeses (per exemple, pregunta 27, sobre la llengua oficial dels Jocs Olímpics de l'any 1992).<sup>12</sup>

Mentre que el qüestionari evocava moltes respostes, la ciutat de Mataró no va proporcionar un gran nombre d'entrevistats, tal com hem explicat fa poc. Mentre que en l'etapa de preparació havia entrat en contacte amb joves catalans que van rebre instrucció per poder entrevistar amb mi les persones estudiades, minimitzant així l'*efecte entrevistador*,<sup>13</sup> la meua capacitat per trobar un gran nombre d'entrevistats em va fer canviar de plans. Finalment, vaig entrar en contacte personalment amb tots els entrevistats primaris i secundaris i els vaig entrevistar per a aquest estudi.

## CONCLUSIÓ

Els comentaris i el resultat de la mostra «mixta» de Mataró confirmen les troballes de molts lingüistes sobre l'alt prestigi i l'ús estès del català. Els resultats d'aquest estudi han d'infondre optimisme als defensors de la normalització del català en la mesura que la llar mixta sigui un microcosmos de tot Catalunya. Ben bé el 78 % dels meus entrevistats primaris emprava el català com a llenguatge predominant a casa. A més, entre els qui parlaven en castellà a casa, n'hi havia que elegien el català com a llengua «preferida». Entre tots els entrevistats primaris, el 80 % declarava que «preferien» el català, el 14 % preferia el castellà, mentre que el 6 % responia «ambdós idiomes» (vegeu pregunta 20 a l'Apèndix).

Aquesta forta preferència pel català esdevé més notable quan examinem les explicacions dels qui preferien el castellà. Tots els qui van explicar la seva preferència pel castellà afirmaven que se sentien «més còmodes» en aquest idioma, o que el castellà els era més fàcil. Dient-ho d'una altra manera, cap d'aquells entrevistats no va rebutjar el català a causa de la seva suposada «lletgesa», «estatus baix» o «rusticitat»:<sup>14</sup> tots van adduir raons merament pràctiques per preferir-lo. Això suggeriria que si es donaven més oportunitats als castellanoparlants d'aprendre i practicar el català, augmentaria en gran mesura el nombre de llars predominantment catalanoparlants, i l'ús del català en general. Altres idiomes minoritaris han de vèncer prejudicis públics sobre la seva suposada «inferioritat» o «falta d'idoneïtat» per reclutar nous parlants.

Mentre que aquestes dades són prometedores per al futur del català, n'hi ha d'altres que presenten una visió menys favorable sobre l'estat de l'idioma.

Strubell (1981, 151), emprant criteris etnolingüístics de selecció, va trobar que el 34,6 % dels matrimonis de Barcelona eren mixtos. Les meves recerques de camp en una ciutat de 100.000 habitants a penes em van proporcionar cinquanta descendents de matrimonis mixtos. Per tant, encara que els *matrimonis mixtos lingüístics* afavoreixin l'extensió del català, n'hi ha menys que el que han suggerit altres estudiosos. A més, els comentaris espontanis tant de catalanoparlants com de castellanoparlants indicarien que les barreres entre els

12. Encara que, en començar l'estudi, no m'adonava de la importància de l'elecció de les llengües oficials per als Jocs Olímpics del 1992, el meu *grup central* (vegeu la nota 12) va insistir molt perquè inclogués una pregunta sobre «llengües olímpiques» en les meves entrevistes subsegüents. Ibáñez i Chico (1988) fan un repàs rigorós de l'ús de les diferents llengües oficials en diversos Jocs Olímpics d'aquests últims temps.

13. A O'Donnell (1989), tracto del problema dels *efectes d'entrevistador* (prejudici que emana dels criteris demogràfics, les actituds, l'accent, i/o el comportament inadvertit) durant les tasques de camp lingüístiques. Ara bé, els problemes logístics em van impedir d'utilitzar els entrevistadors locals que havia trobat i entrenat a Mataró.

14. Els entrevistats més grans eren els que solien fer més comentaris sobre la «rusticitat» o la «manca de refinament» del català. La Nuri, de 40 anys, per exemple, em va dir que el castellà era més fi, i que no li agradaven les pel·lícules traduïdes al català. Fora de Catalunya estricta, a la Franja d'Aragó, vaig trobar que hi sovintejaven bastant més els comentaris segons els quals el català era «lleig» o «inapropiat en situacions formals» (vegeu O'Donnell, 1988).

dos grups etnolingüístics encara romanen fermament en el seu lloc. Mentre que aquests entrevistats mixtos eren dins la minoria relativa dels que es podien incloure indistintament en un grup etnolingüístic o en l'altre, la majoria d'entrevistats elegien exclusivament amics i contactes socials en el grup català o en el grup castellà. Els bars, les discoteques i els ambients socials castellans eren força diferents dels àmbits socials catalans equivalents.<sup>15</sup>

Quan les relacions socials o de negocis tenen lloc en un idioma, sovint és molt difícil el canvi a l'altre idioma en aquestes relacions. Així, quan la mare de dos dels meus entrevistats va decidir (per raons pràctiques) de parlar en català amb els seus fills, es va trobar que només podia emprar el català amb la seva filla petita, ja que li va resultar impossible de canviar d'idioma —en plena relació— amb el seu fill gran, que era castellanoparlant. Encara que els entrevistats canviaven sovint el seu idioma habitual (el que utilitzen amb més freqüència) en alguns moments específics de les seves vides, aquest canvi normalment corresponia a un canvi de grup social, o a una mudança a un nou barri o a una nova escola.<sup>16</sup> Un entrevistat del meu estudi de 1985 a Fraga va manifestar la seva impossibilitat d'aprendre català (a desgrat d'haver viscut en un poble catalanoparlant) fins que no va anar a la universitat, situada a la propera ciutat de Lleida, on no el coneixia ningú. Mai no vaig obtenir una resposta que fes, més o menys, així: «Un dia vam decidir de parlar-nos en un idioma diferent i, des d'aquell dia, ho vam fer».

Atès el fet que les campanyes de normalització del català són un fenomen relativament recent, i per raó de la rigidesa que ja hem esmentat quant a l'elecció de l'idioma en una relació específica, caldria esperar que els entrevistats més joves fossin més pro-catalans, o si més no, que hi hagués possibilitats que parlessin habitualment el català. De fet, el que s'esdevé en la mostra de Mataró. Dels deu entrevistats més joves (d'edats compreses entre 8 anys i 14), vuit preferien el català i l'empraven habitualment, mentre que un preferia el català, però emprava el castellà amb més freqüència. El desè entrevistat parlava en català més sovint, però no manifestava cap preferència palesa per cap dels idiomes.<sup>17</sup>

Entre els deu entrevistats de més edat (entre 26 anys i 42), hi havia una situació del tot diferent. Mentre que sis d'ells preferien el català i l'empraven habitualment, i un entrevistat declarava que emprava ambdós idiomes habitualment, però que *pensava* en castellà. A més, va declarar que preferia «ambdós idiomes», però que trobava el català «més musical». Aquests tipus de preferències inferides i declaracions elaborades sobre l'ús lingüístic habitual abundaven entre els entrevistats més grans, mentre que els més

15. Els estereotips etnolingüístics esmentats en el número 12 van ser repetits pels meus entrevistats. Ara bé, aquests entrevistats de família mixta observaven diferències culturals a casa seva mateix i a casa dels seus parents catalans i no catalans. La Puri S., de 22 anys,\* va descriure les diferències de vestit, hàbits de treball i costums dels seus parents castellanoparlants i companys de feina. En Joan López, de 21 anys, experimentava una reacció de xoc cultural quan visitava els seus parents castellanoparlants per part de mare. Mentre que un aniversari era una ocasió tranquil·la i discreta per als parents catalans, per als seus parents castellanoparlants per força hi havia d'haver un ambient de beure molt, tocar la guitarra, cantar: en definitiva, una *juerga* general. Alguns, com ara la Montse M., de 25 anys, s'estimaven l'ambient més «alegre» dels seus parents no catalans, però la majoria de les persones que vaig entrevistar preferien els costums catalans o bé em parlaven de cap mena de conflicte entre un estil de vida i l'altre.

16. En Jordi Martínez, de 23 anys, em va dir que va començar a aprendre català quan va morir Franco (1975). Un dels motius que tenia per aprendre català era que les dones no volien sortir amb ell si només parlava el castellà.

17. La presència de pares o parents en el lloc de l'entrevista era una possible font d'influència, sobretot per als entrevistats més joves. Ara bé, m'estimava més amb aquests entrevistats davant dels meus pares que no pas perdre l'entrevista.

Vaig entrevistar alguns catalanoparlants en presència d'amics o parelles castellanoparlants, i això també podria ser que hagués suavitzat les paraules amb les quals mostraven la seva preferència per la llengua catalana.

\* Tots els noms dels entrevistats que apareixen en el text principal són pseudònims.

joves feien declaracions *en blanc i negre* sobre les seves preferències i el seu ús del català.

Mentre que aquests resultats indiquen que el català creix pel que fa al nombre de gent que el prefereix i el parla habitualment, d'altres dades eren menys encoratjadores. Mentre que el temps és un factor que fins a un cert punt va a favor del català (és a dir, com més jove era l'entrevistat, més «pro-català» solia ser), els factors demogràfics i pràctics hi van en contra. Vallverdú (1988) ha demostrat que el castellà domina clarament en l'àrea metropolitana de Barcelona com a *primera* i *primària* llengua («primera llengua habitual» [Vallverdú, 1988, 80]). A més, el fet que els immigrants de fora de Catalunya tinguin més fills suggereix amb insistència que el castellà encara dominarà pel que fa al nombre global de parlants. Finalment, com que quasi tots els catalans són bilingües, i molts castellanoparlants no, els catalans han de canviar d'idioma per acomodar-se als qui no entenen el català. Així, l'ús del castellà esdevé una solució ràpida i fàcil per a molts problemes de comunicació.

La família mixta podria ser el pont entre els dos grups etnolingüístics, però aquest estudi mostra que els matrimonis lingüísticament mixtos són molt més poc freqüents del que havia suggerit el treball d'altres estudiosos. El baix nombre de matrimonis entre membres dels dos grups lingüístics reflecteix les considerables diferències socials, econòmiques i culturals que sovint separen els *catalans* dels *castellans*. La paradoxa central d'aquesta situació és que molts castellanoparlants volen superar la *diferència* aprenent el català, però no tenen prou contacte amb els catalanoparlants, i, consegüentment, les oportunitats de practicar el seu català. Mentrestant, els catalans sovint no saben com adreçar-se als castellanoparlants: no saben si emprar el català d'entrada, amb el risc de no ser entesos o de semblar poc cortesos, o si començar la conversa en castellà, partint d'un sentit pràctic o de «bona educació». Els qui opten per emprar el català en situacions lingüísticament ambigües també es troben amb altres dilemes: si cal esmerçar-s'hi gaire corregint el català d'altri (esmenant l'ús de castellanismes i altres errors i descoratjant així els qui parlen en català), o si cal ser més tolerant davant un català mal parlat, i així encoratjar-ne l'ús. No hi ha cap grup que visqui aquestes contradiccions més plenament que els fills dels matrimonis mixtos, i el destí lingüístic de la població mixta es vincula molt de prop amb el futur de la mateixa llengua catalana.

## REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ajuntament de Mataró (1987), *Padró-86: Estudi de la població*, Ajuntament de Mataró, Mataró.
- (1988), Mataró: Guia informativa. Ajuntament de Mataró, Mataró.
- Bastardas i Boada, Albert (1985), *La bilingüització de la segona generació immigrant. Realitats i factors a Vilafranca del Penedès*, Edicions de la Magrana, Barcelona.
- Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC) (1986), *Padrons municipals d'habitants de Catalunya 1981. Cens lingüístic*, Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya, Barcelona.
- Ibañez i Fuentes, Noemí i Rosa M.<sup>a</sup> Chico i Maquieira (1988), *La llengua i els jocs olímpics*, Fundació Jaume Bofill-Edicions de la Magrana, Barcelona.
- Fishman, Joshua A. (1964), «Language Maintenance and Language Shift as a Field of Inquiry», *Linguistics*, 9, 32-70.
- Mackey, W., J. Ornstein i J. Cobarrubias (eds.), *The Bilingual City*.
- McDonogh, Gary W. (ed.) (1986), *Conflict in Catalonia: Images of an Urban Society: Gainesville*, University of Florida Press.
- O'Donnell, Paul E. (1986), *The Castilian-Catalan Border in the Baix Cinca (Aragon): A Lexical Study*. Ponència d'Ann Arbor, The University of Michigan.
- (1988), *Catalan and Castilian as Prestige Languages: A Tale of Two Cities*, *Language Problems and Language Planning*, 12, 3.
- (1989), «Survey Research in Catalonia: Bilingualism and Bias», *Catalan Review*, 3, 2.
- Schuman, Howard and Stanley Presser (1981), *Questions and Answers in Attitude Surveys: Experience on Question Form, Wording and Context*.
- Strubell i Trueta, Miquel (1981), *Llengua i població a Catalunya*, Edicions de la Magrana, Barcelona.
- (1990), Barcelona. A. Mackey, W. et alii (eds.).
- Tamames, Ramón (1973), *Introducció a la economia espanyola*, Alianza Editorial, Madrid, 8ena. ed.
- Vallverdú, Francesc (1985), *El fet lingüístic com a fet social*, Edicions 62, Barcelona, 6ena. ed.
- (1988), «Algunes dades sobre la catalanització a l'àrea metropolitana de Barcelona», *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 7, 79-84.
- Woolard, Kathryn A. (1986), «The "Crisis in Concept of Identity" in Contemporary Catalonia, 1976-1982», a McDonogh (ed.), 54-71.
- (1988), «The Consequences of Political Change and Language Planning For Language Evaluations in Autonomous Catalonia», *Language in Society*.